



PRÁVA AUTORSKÁ A PRŮMYSLOVÁ

„rychloukurz“

JUDr. Jiří Pleva

PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

- z anglického „intellectual property“
- česky také právo k *nehmotným statkům* (X věci movité a nemovitosti) – výtvořy lidského myšlení

Pozor na to, když jsou výsledky vašeho myšlení zhmotněny na věci, která vám nepatří!

(§ 9 odst. 3, 4; § 12 odst. 3 a.z.)



ZÁKLADNÍ DĚLENÍ

- právo autorské a práva jemu příbuzná
(dílo, autorství, práva výkonných umělců,...)
- práva průmyslově využitelná
(patenty, užité vzory, know how,...)
- práva obchodně využitelná
(obchodní firma, **ochranná známka**, označení původu,...)



NĚKTERÉ PRAMENY AUTORSKÉHO PRÁVA

- ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
 - čl. 15 odst. 2 **Svoboda** vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.
 - čl. 34 odst. 1 *Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.*
- výkonu těchto práv se lze domáhat přímo z Listiny*
- zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon (a.z.)
 - občanský zákoník, obchodní zákoník, o ochraně hospodářské soutěže, o ochranných známkách, trestní zákon, o přestupcích, mezinárodní úmluvy a další



VŠECHNO JE DÍLO



DÍLO

- § 2 odst. 1 a.z. (*semper definitio periculosa est*)

Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, ...



... dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, díl architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.



CO DÍLO NENÍ?

- (§ 2 odst. 6 a.z.)

Dílem podle autorského zákona **není** zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.

Teprve až se stanou součástí uměleckého či vědeckého díla, přebírají jeho právní ochranu (ochranu literárního díla).

Ochrana není poskytována prvkům volným, patřícím do tzv. obecného fondu (obecně užívané obsahy, formy a prostředky, příp. objektivně předurčená fakta – přírodní zákony,...)



POJMOVÉ ZNAKY DÍLA – VZNIK AUTORSKÉHO PRÁVA (§ 9 ODST. 1 A.Z.)

- výsledek **tvůrčí** činnosti autora (výtvor)
- **jedinečnost** díla jako výsledku tvůrčí činnosti
- povahovou vlastnost díla být objektivně (tj. smysly) vnímáno jako výsledek (i součást) tvůrčí kategorie **umění** (opak vulgarity, tvorba pro radost z tvoření), a v něm zvláště umění literárního, anebo tvůrčí kategorie **vědy**
- vyjádření v jakékoli smysly **vnímatelné** (objektivně sdělitelné neboli jinými osobami seznatelné) **podobě** (v tzv. vnější formě) X pouhá myšlenka



ZVEŘEJNĚNÍ A VYDÁNÍ DÍLA

- *zveřejnění* je první veřejné **přednesení** (báseň), provedení (výkonný umělec), předvedení (scénické dílo), vystavení, vydání či jiný způsob zpřístupnění (**zpřístupnění na internetu**, půjčování apod.) díla **veřejnosti** (individuálně neurčenému okruhu osob – je-li rozsah osob jakkoli vymezen, nejde o zveřejnění)
- *vydání* je zahájení oprávněného veřejného rozšiřování rozmnoženin díla (typicky knihy)
pouze na díla zveřejněná se vztahují zákonné licence a možnost volného užití
- zveřejnění díla nemusí být vždy podmínkou pro možnost využití majetkových autorských práv, bývá však často jeho následkem (viz. dále)



AUTOR

- **fyzická osoba** (i dítě → aut. práva vykonávají zákonní zástupci), která dílo vytvořila.
- autorem **díla souborného** jako celku je FO, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala; tím nejsou dotčena práva autorů děl do souboru zařazených!
- FO, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem **uvedeno na díle** nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem, **není-li prokázán opak** (spory o autorství)
- spoluautoři (vznik díla společnou tvůrčí činností, práva náleží všem společně a nerozdílně, odměna podle tvůrčích podílů)



OSOBNOSTNÍ PRÁVA

- Autor má právo **rozhodnout o zveřejnění** svého díla.
- Autor má právo **osobovat** si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění jeho díla (anonym/pseudonym).
- Autor má právo na **nedotknutelnost** svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla. Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na autorský dohled.
- Osobnostních práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou **nepřevoditelná a smrtí autora zanikají**.



MAJETKOVÁ PRÁVA

- Autor má právo své **dílo užít** a udělit jiné osobě **smlouvou** oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užít **bez udělení** takového **oprávnění** pouze v případech stanovených autorským zákonem (*zákonné licence a volné užití*).
- Poskytnutím tohoto oprávnění však právo autorovi **nezaniká**; vzniká pouze povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy.
- Majetkových práv se autor **nemůže vzdát**; tato práva jsou **nepřevoditelná** a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí.



PRÁVO „DÍLO UŽÍT“

- rozmnožování díla
- rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla
- sdělování díla veřejnosti (provozování díla živě nebo ze záznamu, vysílání rozhlasem nebo TV apod.)
- příp. jiným způsobem (nesmí odporovat zákonu, dobrým mravům, příp. ohrozit oprávněné zájmy autora)

Předmětem licenční smlouvy mohou být tato práva všechna nebo jen některá (záleží na dohodě).



VÝJIMKY A OMEZENÍ PRÁVA AUTORSKÉHO

- Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze:
 - ve zvláštních **případech stanovených** v autorském, příp. jiném zákoně (např. volná užití pro svou potřebu nebo zákonné licence)
 - pouze tehdy, pokud takové užití díla není v **rozporu s běžným užitím** díla (obsah básně užit k vědecké argumentaci)
 - ani jím nejsou **nepřiměřeně dotčeny** oprávněné zájmy autora (ochrana osobnosti – např. pomluva).

„three-step test“



LICENČNÍ SMLOUVA

- Licenční smlouvou autor poskytuje druhé osobě oprávnění k **výkonu práva dílo užit** (nikoli výkonu osobnostních práv) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném (množství, místo, čas) nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje poskytnout autorovi odměnu - není-li sjednáno jinak (výslovně ve smlouvě).
- Autor nemůže poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užit způsobem, který v době uzavření smlouvy ještě není znám (nelze se předem vzdát svých práv).
- Nabyvatel je povinen licenci využít, ledaže je ve smlouvě sjednáno jinak.
- licence výhradní (*autor již nesmí poskytnout licenci další osobě*) a nevýhradní (*autor může poskytnout licenci i dalším osobám*)
- způsobilost k právním úkonům! (osoby nezletilé zastupují jejich zákonní zástupci)



CITACE – BEZÚPLATNÁ ZÁKONNÁ LICENCE

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle (tzv. **malá citace**),
- užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či obdobné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem (tzv. **velká citace**),
- užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení hospodářského prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu,
- vždy je však nutno uvést, je-li to možné, **jméno autora**, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále **název díla** a **pramen**.



Práva průmyslově využitelná



Do této skupiny patří především práva, která jsou stejně jako právo autorské **tvůrčí povahy**, nicméně mají bezprostřední **vztah k oblasti techniky**. Patří sem patenty, užité vzory (malý patent – rozdíl ve tvůrčí úrovni), průmyslové vzory (vzhled výrobku), topografie polovodičových výrobků a know how (nepatentované praktické znalosti).



PATENTY

- Patenty se **udělují** (nevznikají ze zákona) na vynálezy (*vyřešení technického problému*), které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné.
- Patent je veřejná listina vydaná **Úřadem** průmyslového vlastnictví nebo některým národním či mezinárodním patentovým úřadem, která poskytuje právní ochranu na vynález po dobu až **20 let**, pokud jsou spláceny *udržovací poplatky*, a to na **teritoriu**, pro něž byl úřadem vydán.



- Za vynálezy se nepovažují zejména
 - objevy, vědecké teorie a matematické metody;
 - estetické výtvary;
 - plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů;
 - podávání informací
 - způsoby chirurgického nebo terapeutického ošetřování lidského nebo zvířecího těla



- Patenty se neudělují:
 - na vynálezy, jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům
 - na odrůdy rostlin a plemena zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat



Novost

- Vynález je nový, není-li součástí stavu techniky.
- Stavem techniky je vše, k čemu byl před podáním přihlášky vynálezu (ať v ČR nebo v rámci evropské patentové přihlášky) **umožněn přístup veřejnosti** písemně, ústně, využíváním nebo jiným způsobem. Samotné přihlášky se považují za stav techniky!
- Stavem techniky není takové zveřejnění vynálezu, ke kterému nedošlo dříve než šest měsíců před podáním přihlášky vynálezu a které přímo nebo nepřímo vyplývá
 - ze **zřejmého zneužití** vzhledem k přihlašovatelovi nebo k jeho právnímu předchůdci,
 - ze skutečnosti, že přihlašovatel nebo jeho právní předchůdce **vystavil vynález na úřední** nebo **úředně uznané výstavě** podle Úmluvy o mezinárodních výstavách.



Vynálezecká činnost

- Vynález je výsledkem vynálezecké činnosti, jestliže pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky.
- Původcem vynálezu je ten, kdo jej vytvořil vlastní tvůrčí prací.

Průmyslová využitelnost

- Vynález se považuje za průmyslově využitelný, může-li jeho předmět být vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství nebo jiných oblastech hospodářství.
- Ekonomický aspekt je podstatný, neboť udržování patentové ochrany podléhá pravidelným poplatkům.



PŘIHLÁŠKA VYNÁLEZU

- Musí splňovat formální i obsahové náležitosti, přičemž podání přihlášky je zpoplatněno.

Sestává se z:

- a) žádost o udělení patentu
- b) popis dosavadního stavu techniky s uvedením jeho nevýhod
- c) instruktivní popis řešení (+ nákresy, grafy, vzorce, sekvence)
- d) patentové nároky
- e) anotace



UŽITNÝ VZOR („MALÝ PATENT“)

- rozdíl od patentu je ve vynálezecké úrovni
- jednodušší dostupnost ochrany (méně formalizovaná přihláška, vydává se pouze **osvědčení o zápisu**)
- lze získat tzv. odbočením od patentové přihlášky
- musí přesahovat rámec pouhé odborné dovednosti
- novost a průmyslová využitelnost



Průmyslový vzor („vkusový“)

- vnější vzhledová úprava výrobku, která je nová, průmyslově využitelná a má charakter estetický, nikoli výlučně funkční.

Integrované obvody

- jsou chráněny pomocí svých topografií (mask work), což jsou série jakkoli zafixovaných nebo zakódovaných vzájemně souvisejících zobrazení, která znázorňují trojrozměrné trvalé uspořádání vrstev vytvářející integrovaný obvod (čip).



PATENTOVÍ ZÁSTUPCI

- specializovaní odborníci na právní a technickou problematiku
- zastupují vynálezce v řízeních před Úřadem průmyslového vlastnictví, Evropským patentovým úřadem, soudy a jinými institucemi (na základě plné moci obdobně jako advokáti)
- poskytují poradenství a pomoc při výkonu průmyslových práv
- výše odměny je smluvní



POUŽITÉ PRAMENY A UŽITEČNÉ ODKAZY

- Telec, Ivo; Tůma, Pavel: Autorský zákon – Komentář, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2007
- Munková, Jindřiška: Právní rámec prosazování práv k duševnímu vlastnictví, Platné právní normy – výklad nejdůležitějších pojmů; in: Prosazování práv z duševního vlastnictví – Učební texty, I.díl, Sešit 1, Elso group, 2007
- Telec, Ivo – Vědecká propedeutika, Ivo Telec 2005, http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-dokumenty/KOP/OP1-
- www.upv.cz
- www.dusevnivlastnictvi.cz
- www.autorskepravo.cz
- www.patzastupci.cz



Děkuji za pozornost

JUDr. Jiří Pleva
jurista@seznam.cz

